

Täysistunto

Keskiviikko 9.5.2018 klo 14.03—19.16

9. Hallituksen esitys eduskunnalle Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 149/2017 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 2/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.58 **Pekka Haavisto vihr:** Arvoisa puhemies! Nyt on siis käsillä Kanadan ja Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välinen talous- ja kauppasopimus eli niin sanottu CETA-sopimus, ja ensiksi on näin protektionismin aikoina todettava, että on syytä aina korottaa ääni kaupan vapauden puolesta. Se on tärkeä periaate, ja sitä Suomen ja Euroopan unioninkin on syytä puolustaa. Mutta vapaaseen kauppaan liittyvät aina myös pelisäännöt, ja juuri näistä pelisäännöistä myös tässä CETA-sopimuksessa nyt on kysymys.

Niin kuin tiedetään, Kanada on monella alalla vahva toimija, ja se on sitä myös kaivosteollisuudessa. Kanadalainen kaivosteollisuus on liikkeellä Euroopassa ja on ollut liikkeellä myöskin Suomessa, ja näin varmaan on jatkossakin. Tähän ensimmäiseen asiaan eli kaivosteollisuuteen liittyy itse asiassa koko ulkoasiainvaliokunnan yhdessä tekemä lausuma, joka on aika vahvaa tekstiä. Siinä nimittäin sanotaan: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.” Eli nyt CETA-sopimus ja sen hyväksyminen loikin hyvin pikaisen tarpeen tehdä muutoksia kaivoslakiin, ja tämä tarvehan syntyy tietysti siitä huolesta, voisiko Suomen valtio joutua korvausvelvolliseksi jälkikäteen, jos CETA-sopimuksen voimassa ollessa kaivoslakia tiukennettaisiin. Tämä on hyvä kysymys ja liittyy juuri näihin investointisuojaasioihin, joista tässä sopimuksessa on kysymys. Hallituksella tulee aikamoinen kiire kaivoslain arvioinnissa ja esityksen tekemisessä tänne. Tämähän on sinänsä hyvä asia, että tällainen esitys on nyt tulossa. Tämä kaivosasia on mielestäni ensimmäinen asia, ja se on nyt ratkaistu ihan hyvällä tavalla tässä valiokunnan mietinnössä, jos tämä lausuma tulee myöskin eduskunnan kannanotoksi.

Olin mukana ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa jätetyssä vastalauseessa, ja oma huoleni liittyi nimenomaan investointisuojaan ja riitojenratkaisumalliin, joihin viime vuosina on paljon kiinnitetty huomiota. Nyt tämä malli, jonka CETA-sopimus toisi, tarkoittaa, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

riitojenratkaisu tapahtuu muualla kuin kansallisissa tuomioistuimissa. Eli tätä sopimusta varten rakennetaan investointituomioistuin, ja se antaa silloin EU:n ulkopuolisille yrityksille mahdollisuuden käyttää tällaista yksityisoikeudellista lainkäyttöelintä ohitse kansallisten tuomioistuinten. Tosiasiassa on niin, että silloin EU:n ulkopuolella olevat yritykset saavat itselleen itse asiassa paremman suojan kuin EU:n sisäpuolella olevat yritykset tai kotimaiset yritykset tässä tapauksessa voisivat saada. Ja kun kysymys on usein miljoonaluokan kompensatiovaatimuksista, niin voidaan ajatella, että pelkästään tällaisen vaatimuksen uhalla voitaisiin painostaa hallitusta ja poliittisia päätöksentekijöitä lainsäädäntökysymyksissä. Lisäksi Belgia on pyytänyt syyskuussa 2017 Euroopan tuomioistuinta arvioimaan, onko tämä CETA-sopimuksessa esitetty investointituomioistuinjärjestelmä yhteensopiva EU-lainsäädännön ja perussopimusten kanssa, ja tähän ei ole vielä olemassa EU:n tuomioistuimen ratkaisua tai lausuntoa. Ulkoasiainvaliokuntakin toteaa tässä mietinnössä, että kun tällainen lausunto tulee, niin se voi vaikuttaa CETA-sopimuksen investointiriitojen ratkaisua koskevaan malliin. Nämä ovat niitä syitä, miksi itse näen, että tässä vaiheessa on aika vaikea hyväksyä sopimusta, joka saattaisi EU:n tuomioistuimen lausunolla vielä keskeiseltä osin muuttua, ja sinänsä sopimusta, joka antaa suuremman suojan EU:n ulkopuolisille yrityksille kuin EU:n sisällä toimiville tai kotimaisille yrityksille.

Tästä syystä tätä sopimusta ei pitäisi hyväksyä ennen kuin nämä kaivoslain muutokset ovat voimassa ja ennen kuin EU:n tuomioistuimen lausunto on olemassa ja olisi sellainen riitojenratkaisumenetelmä ja investointisuoja tarjoava menetelmä, joka kohtelisi kaikkia yrityksiä tasapuolisesti.

18.03 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! EU:n ja USA:n välinen TTIP-vapaakauppasopimus sekä nyt käsiteltävä EU:n ja Kanadan välinen CETA-vapaakauppasopimus ovat olleet pitkään eduskunnan käsiteltävinä. Ulkomaankaupan esteiden purkaminen on Suomen kaltaiselle vientimaalle lähtökohtaisesti hyvä ja kannatettava asia. Mikä voisi siis mennä pieleen?

Ensimmäinen ja ehkä pienempi ongelmista on, että Suomi ei itse aktiivisesti neuvottele kauppasopimuksiaan, vaan EU tekee sen kaikkien 28 jäsenmaansa puolesta. On siten selvää, että pienemmän jäsenmaan intressit jäävät neuvotteluissa vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi EU:n ja Yhdysvaltojen vapaakauppasopimus TTIP:ssä Suomi ei saanut yrittämisestään huolimatta jäänmurtajia mukaan sopimuksen piiriin, ainakaan silloin, kun siitä vielä neuvoteltiin, vaikka jäänmurtajat olisivat olleet juuri tarvittava toimiala, jolla markkinoiden avautuminen Yhdysvaltoihin olisi merkinnyt Suomelle isoja kauppoja.

Toinen ja suurempi ongelma on, että sekä TTIP- että CETA-sopimukseen sisältyy uuden, kansainvälisen investointituomioistuimen perustaminen. Kyse on uudenlaisesta järjestelmästä, jossa ulkomainen yritys voi haastaa Suomen oikeuteen kansainvälisessä tuomioistuimessa. Suomalaisten tuomioistuinten käyttöä ei vaadita. Tämä on huomattava epäluottamuslause kotimaisille tuomioistuintillemme.

Eduskunnan lakivaliokunta on käsitellyt Suomen tuomiovallan luovuttamista pois Suomesta useaan otteeseen, ja valiokunta on joka kerta todennut sen olevan hyvin epäsuotuisaa. Tästä huolimatta lakivaliokunta antoi viime joulukuussa äänestyksen jälkeen EU:lle käytännössä avoimen valtakirjan aloittaa neuvottelut laajemmastakin investointituomioistuinten järjestelmästä. Nyt olemme tilanteessa, jossa EU tarjoaa enää ota tai jätä -vaihtoehdon jäsenmaille. Tämä on EU:n demokratian kannalta erittäin ikävä asia. CETA-sopimukseen sisällytettiin keväällä 2016 määräykset myös investointituomioistuinjärjestelmästä il-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

man, että EU:n jäsenvaltioilla oli käytännössä mahdollisuutta vaikuttaa määräysten sisältöön. Tämä on kauhuesimerkki EU:n demokratian puutteesta.

Perussuomalaisten kanta nyt käsiteltävään CETA-sopimukseen ja hallituksen esitykseen on, että vapaa kilpailu ja kaupankäynnin esteiden purkaminen ovat kannatettavaa kehitystä, mutta ei ole esitetty perusteltua syytä siihen, mikseivät suomalaiset tuomioistuimet edelleenkin voisi ratkoa valtion ja sijoittajien välisiä oikeusriitoja. Kauppasopimukseen perustuvaa kansainvälistä riitakohtaista välimiesmenettelyä taas voidaan kehittää ilman pysyvän sijoitustuomioistuimen perustamista. Kyseessä oleva sopimus tulisi neuvotella uudelleen ilman, että luodaan uutta sijoitustuomioistuinta. Näin ollen perussuomalaiset ovat tämän lakiehdotuksen hylkäämisen kannalla.

18.08 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa herra puhemies! Suhtaudun kansainväliseen yhteistyöhön lähtökohtaisesti myönteisesti. Globaalit ilmiöt vaativat kansalliset rajat ylittäviä ratkaisuja ja pelisääntöjä. Olin itse mukana vuosituhaten vaihteessa niin sanotussa globalisaatiokriittisessä liikkeessä. Tosin nimi on kovin harhaanjohtava: liike oli aivan erityisen globaali. Liikkeen kritiikki ei kohdistunut globalisaatioon vaan globaaliin kapitalismiin sekä suuryritysten valtaan ja epäeettiseen toimintaan. Jos nyt tätä esitettyä CETA-sopimusta peilaa siihen kritiikkiin, jota silloin esitettiin, niin siihen sopimukseen sisältyy juuri niin suuria riskejä ja epävarmuutta, että en pidä sen hyväksymistä nyt järkevänä.

Arvoisa herra puhemies! CETA-sopimuksessa riitojenratkaisua on parannettu TTIP:stä, mutta perustavanlaatuisen ongelma säilyy. Hyväksymällä CETA-sopimuksen eduskunta luovuttaa valtion demokraattista päätäntävaltaa ylikansallisille yksityistuomioistuimille ja lisää suuryritysten valtaa suhteessa hallitukseen. Tämä on se kritiikki, jota jo niin sanottu globalisaatiokriittinen liike aikoinaan esitti.

Lukuiset kotimaiset ja kansainväliset asiantuntijat ovat toistuvasti huomauttaneet, että CETA-sopimuksen investointisuoja antaa ulkomaalaisille sijoittajille kohtuuttoman paljon oikeuksia. Jatkossa Suomen ja muiden sopimuksen piirissä olevien valtioiden kyky toimia yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti olisi heikompi kuin ennen CETA-sopimusta. Yritysten mahdollisuus tehdä voittoa turvataan, mutta valtion kykyä turvata ympäristön hyvinvointi, kansanterveys ja ihmisoikeudet heikennetään. Ja kaiken tämän vastineeksi hallituksella on tarjota marginaalisen pientä laskennallista talouskasvua, joka ehkä toteutuu joskus tulevaisuudessa, jos laskumallien epävarmat oletukset sattuisivat osumaan kohdilleen.

Arvoisa herra puhemies! Meille on kovin vahvasti hallitus pyrkinyt vakuuttelemaan, että kaikki on kunnossa, että uusi investointituomioistuinmalli ja CETA-sopimukseen lisätty tulkintaväline poistaisivat nämä huolet. Tästä ei kuitenkaan ole minkäänlaisia takeita. Tämän sumutuksen läpi itse asiassa näki omalta osaltaan myös ulkoasiainvaliokunta, joka lausumallaan vaatii hallitusta uudistamaan kaivoslainsäädäntöä ennen CETA-sopimuksen voimaan astumista. Tämä lausuma on hyvä, ja se on syytä toteuttaa. Lainaus UaV:n mietinnöstä: ”Kaivostoimintaa säätelevän lainsäädännön muutokset ovat potentiaalisesti sellaisia, jotka useiden asiantuntijoiden mielestä saattaisivat käynnistää CETA-sopimuksen investointisuoja koskevien määräysten mukaisen korvauskanneprosessin.”

Arvoisa puhemies! Eli ulkoasiainvaliokunnassa itse asiassa oikealta vasemmalle, hallituksesta oppositioon kaikki edustajat yksimielisesti myöntävät investointisuojan ongelmallisuuden, vaikka muussa käsittelyssä hallitus onkin pyrkinyt katsomaan CETAa yksin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

omaan lähinnä myönteisessä valossa. Vastaavia kanteita voi aivan yhtä hyvin tulla myös muilla aloilla kuin kaivosteollisuuden piirissä.

Arvoisa herra puhemies! Miksi sitten nimenomaan kaivokset ja kaivoslainsäädäntö on nostettu niin vahvasti esille? Joku sanoi, että jos tässä maailmantilanteessa ei edes EU:n ja Kanadan välillä pysty tekemään sopimusta, niin kenen välillä sitten pystyy tekemään. Kanadahan on oikeusvaltio, demokraattinen valtio, ja siellähän on lähes rocktähti pääministerinäkin. Mutta kysymys ei ole Kanadasta eikä EU:sta, kysymys on yrityksistä. Kysymys on siitä, miten yritykset toimivat ja mihin yritykset voivat haastaa demokraattisesti toimivia valtiota. Ei tässä kukaan epäile Kanadaa vaan sitä, miten yritykset toimivat omalla kapitalistisella logiikallaan.

Arvoisa puhemies! Kun nyt puhutaan kaivostoiminnasta, siitä puhutaan juuri sen vuoksi, että kanadalaiset yritykset ovat erityisen aktiivisia siinä. Kanadalaiset yritykset toimivat jo nyt Suomessa, ja CETA-sopimuksen myötä entistä useampi kaivosyritys saattaisi tulla tänne. Sen vuoksi on paikallaan mainita tuore kanadalainen tapaus, joka valitettavasti vahvistaa näitä esittämiämme epäilyksiä ja meidän esittämäämme huolta CETA-sopimuksesta.

Yhdysvaltalainen kaivosfirma Bilcon haastoi joitakin vuosia sitten Kanadan NAFTA-sopimuksen alaiseen välimiestuomioistuimeen, koska Kanadan viranomaiset olivat päättäneet estää Bilconin ympäristölle tuhoisan louhoshankkeen. Yritys voitti jutun investointituomioistuimessa ja on mahdollisesti saamassa yli 400 miljoonan dollarin korvaukset kaivoksesta, jota ei koskaan edes ollut olemassa. Kanadalaisen liittovaltion tuomioistuimen mukaan on selvää, että sijoittajan suoja on tässä tapauksessa rajoittanut hallinnon mahdollisuuksia säädellä ympäristön edun mukaisesti ja että välimiestuomioistuimen ratkaisu on kyseenalainen. Kanadalaistuomioistuin toteaa kuitenkin, ettei sillä ole mitään toimivaltaa suhteessa välimiestuomioistuimen päätökseen.

Arvoisa herra puhemies! Tämä on sitä todellisuutta, miten yritykset toimivat voitontavoittelussa, ja tämä on CETAn kannalta relevantti tapaus, koska siihen sisältyy samanlainen niin sanottu reilun ja tasapuolisen kohtelun edellytys, jonka nojalla amerikkalainen kaivosfirma vei Kanadan oikeuteen ja voitti. Jos CETA-sopimus hyväksytään, mikään ei takaa, ettei vastaavaa voisi tapahtua Suomessa.

Arvoisa herra puhemies! Siksi tulemmekin esittämään CETA-sopimuksen hylkäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Hassi — on poissa, edustaja Salolainen — on poissa, edustaja Harakka — syöksyy paikalle. [Naurua]

18.15 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Tämä Kanadan vapaakauppasopimus on todellakin saapunut nyt saliin valiokuntakäsittelyn jälkeen. Koska vapaakauppasopimukseen liittyy sekä uhkia että mahdollisuuksia, on hyvä, että se kävi laajan kierroksen myös lausuntovaliokunnissa. Alun alkaenhan sopimukseen ei ollut tarkoitus pyytää kantaa ympäristövaliokunnasta eikä työelämävaliokunnasta, mutta onneksi puhemiehistö tuli toisiin ajatuksiin. Sekä ympäristön seuraukset että työntekijöiden oikeudet ovat asioita, joista on syytä olla huolissaan, ja niistä on pidettävä huolta. Niinpä on erittäin kiitettävää, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on ponsi, joka edellyttää Suomen uudistavan kaivoslainsäädäntöä ja suojelevan suomalaisia luonnonvaroja.

Myös vastalause, josta edustaja Arhinmäki tässä puhui, esittelee ansiokkaasti vaaroja ja uhkia, joita sopimukseen liittyy. Toisaalta CETA-sopimus on edistyksellisin vapaakauppa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

sopimus, jota toistaiseksi on tehty, joten jos vapaakauppaa haluaa edistää, niin on varsin vaikea vastustaa juuri tätä samanmielisten kanssa tehtävää sopimusta, jossa molemmat osapuolet jakavat samat arvot ja tavoitteet. Koska kauppa Suomen ja Kanadan välillä on vähäpätöistä — vienti on vain 700 miljoonaa euroa, tuonti vielä vähäisempää — niin paljon on saavutettavaa taloudellisessa toimeliaisuudessaakin.

Mietinnössä korostetaan sosiaali- ja terveystalouden kantaa, jossa haluttiin vielä luokitella terveyspalvelut vapaakaupan ulkopuolelle lukuisilla lausumilla tai varauksilla. Yhtä lailla, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin aikanaan, haluttiin pitää hyvinvointipalvelut EU:n kilpailuoikeuden ulottumattomissa. Toisin on kuitenkin käynyt: julkiset palvelut ovat vähä vähältä liukuneet kilpailun piiriin, ja julkisen vallan on useimmilla aloilla kilpailtava näennäisesti samalta viivalta yksityisten tuottajien kanssa. Sanon ”näennäisesti” siksi, että kun julkisella vallalla on lakisääteisiä, jopa perustuslaissa säädettyjä, velvoitteita sekä viranomaisvastuuta, täyttä vertailtavuutta ei ikinä saada, vaikka julkinen palvelu kuinka käärittäisiin liikelaitokseksi tai tulosyksiköksi tai kuntayhtiöksi. Samalla on sanottava, että turhan monet kunnat heikentävät omaa elinvoimaansa tekemällä liian paljon julkisin voimin.

Julkiset, perustuslain takaamat terveyspalvelut kuitenkin on haluttu rajata kilpailun ulkopuolelle, mutta tätä suoja ei uhkaa EU eikä CETAAkaan, vaan teemme sen itse. Sote-esityksen olennaisin muutos on se, että yksityiset päästetään tasaveroiseen asemaan julkisen kanssa. Nyt todistustaakka onkin julkisella vallalla, että se ei tekemällä omaa perustettavaansa, perustuslaissa määrättyä tehtävänsä, haittaa yksityisten firmojen liiketoimintaa. Se perinteinen voitto tavoittelematon yhdenvertaisen palvelun takaava hyvinvointivaltio on vain yksi neutraali kilpailija muiden joukossa. Se on suurin yhteiskunnallisen ajattelun muutos lähihistoriassa.

Arvoisa puhemies! Näin lopuksi: Tämä terveydenhuollon yksityistäminen on perustuslaillisesti tarkka paikka. Niinpä meillä on orwellilainen tilanne, jossa samaan aikaan, kun vannotaan, että julkisen vallan terveydenhuolto ei ole taloudellista toimintaa, johon tarvittaisiin EU-komission kannanotto, kuitenkin halutaan lisätä tuloverolakiin pykälä, joka lupaisi julkisen toimijan kilpailuneutraliteetin. Tämä pieni lisäys on periaatteellisesti mullistava. Meillä olisi syytä pysähtyä tuloverolain 21 d §:n ääreen [Puhemies koputtaa] ja pohdita, astummeko tämän kynnyksen yli, mistä ei kenties ole paluuta.

Puhemies! Hyvinvointivaltiota ei uhkaa CETA vaan sote, [Puhemies koputtaa] tasa-arvoa ei uhkaa CETA vaan sote, Suomea ei uhkaa CETA vaan sote.

18.19 Silvia Modig vas: Arvoisa herra puhemies! Minä olin edustaja Arhinmäen lailla mukana vuosituhanen vaihteen globalisaation vastaisessa liikkeessä, mutta myöskään minä en kokenut vastustavani globaalia maailmaa, vaan koin vastustavani yritysten liian suurta valtaa määrittää meidän muiden ihmisten elämää kapitalismin arvoihin perustuvien ratkaisuin.

Minä ymmärrän investointisuojaajan tarpeen semmoisessa tilanteessa, jossa yritys harkitsee investointia epävakaiseen maahan, jossa on täysin ennakoimaton toimintaympäristö eikä ole toimivaa oikeusjärjestelmää. Minä ymmärrän, että tällaisessa tilanteessa se voi olla aivan keskeistä, että yritys uskaltaa sen investoinnin tehdä, että joku suoja on olemassa. Mutta miksi tällaisista tarvittaisiin Euroopassa, saatikka Kanadassa? Eikö Eurooppa nyt ole aika vakaa alue, jossa on mahdollisuudet ihan normaalilla riskillä tehdä investoin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

tipäätöksiä, kuten myös Kanada? Itse minä näen, että Suomen oikeusjärjestelmä on aivan riittävä ratkomaan mahdollisia ongelmia tällaisissa tilanteissa.

Jos hyväksymme tämän sopimuksen tällaisenaan, me annamme pois demokraattista päätösvaltaa. Me heikennämme omia mahdollisuuksiamme päättää omasta lainsäädännöstämme, jos me annamme yrityksille oikeuden haastaa valtio oikeuteen, näin karrikoiden sanoen. Esimerkiksi jos me haluamme suojella ympäristöä ja me teemme lainsäädäntöä, joka tekee saastuttamisesta kallista, olemmeko me silloin loukanneet yrityksen oikeutta tehdä voittoa? Minä haluan, että me pidämme tämän päätösvallan itsellämme. Investointisuoja on tarpeeton, ja tämä sopimus tulisi hylätä.

18.20 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Tämä CETA-sopimus on periaatteellisesti ja myös käytännöllisesti tärkeä asia, ei siltä kannalta, kuinka suuri on kauppavaihto Suomen ja Kanadan välillä, vaan ennen muuta sen takia, että tässä on kysymys esimerkiksi ja sellaisesta päänavauksesta, jolle voi olettaa jatkoa, eli siis sopimusjärjestelyistä, joilla edistetään vapaakauppaa ja sitten toisaalta luodaan periaatteet ja menettelytavat erimielisyyksien ratkaisulle. Ei ole siis samantekevää, mitä tästä päätämme, ja tällä perusteellisella paneutumisella, jonka eduskunta tässä yhteydessä on tehnyt, on erittäin tärkeä merkitys, että varmasti tiedämme, mitä päätämme, mihin sitoudumme. On selvää, että myös muilla kuin Kanadalla on jatkossa oikeus odottaa samantyyppistä järjestelyä kuin mihin tässä eduskunta suostuu.

Vapaakauppa sinällensä on hyvinvointimme keskeinen tekijä. Kansainvälinen työnjako on edelleenkin ylivoimainen järjestely hyvinvoinnin kannalta. Kansakunnat erikoistuvat siihen, missä ovat hyviä, ja näin myös yritykset, ja vaihtamalla tavaroita ja myös palveluita keskenämme saamme parhaan mahdollisen hyödyn. Tämän tulee kuitenkin tapahtua kunnioittaen yhteiskunnallisia palvelutehtäviä, yhteiskunnan päätöksentekoa, kunnioittaen ympäristöä ja myös kunnioittaen työntekijöiden asianmukaisia työolosuhteita ja muuta sosiaalista normistoa.

Kansalaisjärjestöt ovat olleet monin tavoin huolissaan tämän CETA-sopimuksen vaikutuksista. Neuvottelut olivat erittäin vaikea prosessi, ja erityisesti oli vaikeuksia pysyä mukana, mitä ollaan neuvottelemassa, koska neuvotteluja käytiin salassa. Kun toisaalta sitten tämä johti siihen eriskummalliseen tilanteeseen, että näitä neuvotteluasiakirjoja saattoi käydä vain tiettyinä kellonaikoina katsomassa asianmukaisissa ulkoministeriön tiloissa ja niissäkin vielä sitten rajatusti, niin on selvää, että tämä on osaltaan luonut suurta epäluottamusta asiaan.

Iso kysymys koskee tätä investointisuojaa ja sitä, millaisiin velvoitteisiin tässä sitoudumme. Pidän selvänä, että lähtökohtaisesti parempia menettelyjä ovat kansalliset tuomioistuimet, ja pitäisi suhtautua hyvin varoen mihinkään normaalista kansallisesta tai yhdessä hyväksytystä valtioiden sopimasta oikeusmenettelystä poikkeavaan.

Kun tämä CETA-huoli oli vuosi sitten erittäin vahvasti esillä, eduskunnan tarkastusvaliokunta kävi asiaa perusteellisesti lävitse siinä yhteydessä, kun edellinen hallituksen valinnanvapauslaki sotesta oli täällä käsittelyssä. Tältä osin asiantuntija- ja kansalaisjärjestökuulemisen ja myös viranomaiskuulemisen lopputulos oli kohtuullisen selkeä. Ongelmat tästä investointisuojusta eivät tule ennen kaikkea tämän CETA-sopimuksen kautta, vaan ne tulevat omasta toiminnastamme. Edustaja Harakka avasi tämän asian erinomaisen kiteytävällä ja puhuttelevalla tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

CETA-sopimus velvoittaa kohtelevaan ulkomaisia investointeja, EU:n ulkopuolisia investointeja, niiden samojen periaatteiden mukaisesti, joilla kohdellaan EU-alueen sisällä toimivia yrityksiä ja näiden tekemiä investointeja. Nyt tuossa valinnanvapauslainsäädäntöön paneutumisessa vuosi sitten kävi ilmi, että todellakaan ongelma ei tule siitä, tuleeko tänne sote-asioiden osalta kanadalaisia yrityksiä ja miten heitä kohdellaan, vaan ongelma tulee siitä, että jos markkinat avataan suomalaisille ja eurooppalaisille yrityksille, niin siitä syntyy odotusarvoja liiketoiminnasta ja myös voitosta, ja jos myöhemmin kävisi niin, että haluttaisiin järjestelmää muuttaa — sanotaan niin, että valinnanvapauslain osalta päädyttäisiin tilanteeseen, jossa halutaan palauttaa yhteiskunnan hoidettavaksi esimerkiksi kustannusten hallinnan tai palvelujen laadun ja tasa-arvoisuuden varmistamiseksi asioita, takaisin yhteiskunnan hallintaan — niin niillä yrityksillä, jotka ovat markkinoille tulleet niin sanotusti hyvässä uskossa, ovat ne sitten suomalaisia, eurooppalaisia tai kanadalaisia, on oikeus korvauksiin. Tämä on asia, jota ei ole käsitelty riittävällä tarkkuudella eikä myöskään riittävällä avoimuudella, koska tosiasiassa nyt sote-uudistuksessa tehtävät ratkaisut ovat rajaamassa tulevien polvien päätöksentekomahdollisuuksia. Jos yritys on tehnyt investointeja, hankkinut toimitiloja, hankkinut tietotekniikkaa, tehnyt ohjelmainvestointeja ja tehnyt liiketoimintasuunnitelmansa ja sitten kerrotaan, että tämä ei enää voi jatkua, että systeemiä muutetaan, niin on mahdollista, että tästä syntyy korvausvelvollisuus markkinoiden poistuessa. Tämä korvausvelvollisuus koskee siis niin suomalaisia, eurooppalaisia kuin kanadalaisiakin yrityksiä.

No nyt tuon vuoden takaisen käsittelyn jälkeen tämä asia soten osalta, joka on se meidän suuri kysymyksemme yhteiskunnan palvelujen kannalta ja niiden tuottamisen kannalta, on tietysti uudelleen arvioitavana, kun hallitukselta on uusi valinnanvapausehdotus. Tarkastusvaliokunta ei ole käynyt tätä samalla kulmalla ja samalla tarkkuusasteella lävitse nyt kuin silloin vuosi sitten teimme, mutta sen sijaan odotamme parhaillaan valtiovarainministeriön virallista kannanottoa siihen, millä tavalla toimitaan, jos jokin tuleva hallitus päättäisi muuttaa sote-lainsäädäntöä. Se koskee siis silloin yhtä hyvin CETA-sopimuksen velvoitteella kanadalaisia investoijia kuin sitten myös Euroopan unionin alueella nyt jo toimivia yrityksiä. Kun tuo valtiovarainministeriön lausunto on valiokunnan käytettävissä, se on merkittävä kannanotto, koska siinä ensimmäistä kertaa mielestäni sitten kunnolla tullaan sanomaan, mitkä ovat oikeudelliset seuraamukset ja mitkä ovat riskit taloudellisessa mielessä, jos päätettäisiin tässä sote-lainsäädännössä tai valinnanvapauslaissa kulkea joskus myöhemmin toiseen suuntaan kuin hallitus nyt esittää: onko yhteiskunnan päätöksentekijöillä kansalta saamansa valtakirjan mukaisesti vapaa toimintaoikeus, vai onko niin, että nyt tehdään ratkaisuja, joista ei koskaan enää pääse eroon.

18.27 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä siis ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi CETA-sopimuksen ja lisäksi lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Vapaakaupan edistäminen reilujen pelisääntöjen vallitessa on tietenkin lähtökohtaisesti kannatettavaa, mutta valitettavasti tähän lakiesitykseen ja siihen liittyvään sopimukseen sisältyy kuitenkin joitakin sellaisia osioita, joita perussuomalaiset eivät voi pitää hyväksyttävänä. Esitykseen sisältyy muun muassa keskeisenä ehdotuksena se, että perustetaan itsenäinen ja pysyvä sijoitustuomioistuinjärjestelmä korvaamaan välimiesmenettely riidanratkaisukeinona. Tämä sopimuksella perustettava tuomioistuin voisi sopimuksen artiklan mukaisesti tuomiossaan määrätä vahinkoa kärsineelle rahallisia korvauksia tai omaisuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

palauttamisen, missä tapauksessa välitystuomioissa olisi määrättävä, että vastaaja voi palauttamisen sijaan maksaa rahallisia korvauksia. Sopimus antaisi Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvaa tuomiovaltaa kyseiselle tuomioistuimelle eli uudelle ylikansalliselle toimijalle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan CETA-sopimuksen katsotaan edustavan merkittävää muutosta sijoitussuojasääntöihin ja niiden riitojen ratkaisuun, minkä lisäksi se loisi pohjaa monenvälistä sijoitustuomioistuinta koskevan pyrkimyksen kehittämiseksi. Hallituksen esityksen mukaan EU ja Kanada tulisivat työskentelemään tällaisen monenvälisen tuomioistuimen perustamiseksi heti, kun siihen saadaan tarvittava määrä osallistujia.

Esitetyssä järjestelmässä myös siirretään Suomen tuomioistuinratkaisuja koskevaa päätösvaltaa ulkomaiselle lainkäyttöelimelle. Samalla rajataan Suomen viranomaisten toimivaltaa ja eduskunnan lainsäädäntövaltaa tavalla, jonka laajuutta on vaikea etukäteen täsmällisesti arvioida.

Riita-asian käsittelyä sijoitustuomioistuimessa ei estäisi se, että asia on jo lopullisesti ratkaistu kansallisessa tuomioistuimessa tai EU:n tuomioistuimessa. Investointiriitoja koskeva riitojenratkaisujärjestelmä antaisi ulkomaiselle investoijalle Suomessa oikeuden sivuuttaa kansallinen oikeusjärjestelmämme, vaikka tähän ei olisi mitään kansallisesta näkökulmasta ymmärrettävää syytä. Järjestelmän myötä sijoituksia koskevaan hallintoon kohdistuisi investointikanteen mahdollisuudesta johtuvia paineita. Sijoitustuomioistuin voi toimia pelotteena, joka estää tai hidastaa demokraattista [Puhemies koputtaa] lainsäädäntöprosessia ja estää kuluttajansuojan tai kestävä kehityksen edistämistä.

Arvoisa puhemies! Vaikka sopimukseen sisältyy myös monia myönteisiä [Puhemies koputtaa] seikkoja, näillä perusteilla perussuomalaiset eivät voi kannattaa tämän lakiehdotuksen tai siihen liittyvän [Puhemies koputtaa] sopimuksen hyväksymistä.

18.31 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Minäkään en kannata tämän sopimuksen hyväksymistä. Olisin valmis hyväksymään tämän sopimuksen, jos siinä ei olisi mukana tätä kiisteltä riitojenratkaisumenettelyä.

Olen myös sitä mieltä, että tämä valtioiden nimeämiin tuomareihin perustuva pysyvä riitojenratkaisu on sinänsä parannus verrattuna kansainvälisissä kauppasopimuksissa tähän asti käytettyihin tällaisiin ad hoc -välimiesoikeusjärjestelyihin, mutta siitä huolimatta tämä johtaa Suomen tuntemattomille poluille.

On muistettava se, että nämä riitojenratkaisumenettelyt valtion ja sijoittajan välillä juontavat juurensa siitä, kun monta vuosikymmentä sitten tehtiin ensimmäisiä investointisopimuksia teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välillä. Silloin teollisuusmaissa tunnettiin epäluottamusta sopimuskumppanin, siis kehitysmaiden, oikeusjärjestelmää kohtaan ja sen takia luotiin tällainen järjestelmä. Viime vuosikymmeninä kansainväliset suuryhtiöt ovat kuitenkin ryhtyneet käyttämään tätä järjestelmää aivan erilaisella tavalla. Ne ovat ryhtyneet riitauttamaan esimerkiksi ympäristönsuojelupäätöksiä, ympäristönormeja, ympäristölainsäädännön ja työlainsäädännön parantamisia, ja kansainväliset kaivosyhtiöt ovat yksi aktiivisimpia tämän menettelyn käyttäjiä.

Kanada on sympaattinen maa. Itsellänikin on siellä sukulaisia. Se on monessa mielessä paljon mukavampi ja eurooppalaisempi maa, ainakin näin pohjoismaalaisen silmissä, kuin Yhdysvallat. Mutta Kanada on kotipaikka erittäin suurelle osalle maailman ylikansallisia kaivosyhtiöitä, siis kaivosyhtiöitä, jotka toimivat eri puolilla maailmaa. Kanada on koti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

paikka suunnilleen puolelle maailman kaivosyhtiöistä. Sen takia juuri nimenomaan se, miten kaivosyhtiöt käyttävät tätä riitojenratkaisujärjestelmää, on erittäin ratkaisevaa sen kanalta, minkälaisia käytännön seurauksia tästä sopimuksesta seuraa.

Pidänkin hyvin tärkeänä — ja se on tietynlainen maamerkkipäätös ja mielestäni tärkeä asia — että ulkoasiainvaliokunta on korostanut sitä, että kaivoslainsäädäntöä pitää parantaa ennen kuin tämä sopimus astuu voimaan. Mutta siitä huolimatta en haluaisi hyväksyä tätä sopimusta tämän riitojenratkaisujärjestelmän kanssa.

18.34 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa herra puhemies! Varmasti kaikki tai ainakin lähes kaikki kannattavat vapaakaupan lisäämistä Suomen ja Kanadan välillä. [Olavi Ala-Nissilän välihuuto] — Edustaja Ala-Nissilä tuskin on edes lukenut mietintöä huudoista päätellen. — Tämä kauppasopimus ei ole vain kauppasopimus, vaan tässä on myös tämä investointisuojaus ja riitojenratkaisumenettely. Tässä on kysymys kahden oikeusvaltion tai EU:n, joka muodostuu oikeusvaltioista, ja Kanadan, joka on oikeusvaltio, välisestä sopimuksesta. Ja vaikka EU ja Kanada jakavat samat arvot — voisin oikeastaan sanoa, että suurin osa EU-maista ja Kanada jakavat samat arvot ja suurin osa EU-maista ja Kanada ovat oikeusvaltioita, ja jos kritiikki kohdistuu siihen, että Puola ja Unkari eivät ole oikeusvaltioita, niin tämän kritiikin itsekkin kyllä allekirjoitan — niin kysymys ei ole siitä, jakavatko EU ja Kanada samat arvot, vaan kysymys on siitä, minkälaisia mahdollisuuksia luodaan yrityksille haastaa ylikansalliseen yksityiseen tuomioistuimeen maita, Kanada tai yksittäisiä EU-maita, ja tämä on se sopimuksen ongelma. Jos tässä olisi pysytelty kauppasopimuspuolella, niin sitä tuskin täällä kukaan vastustaisi, mahdollisesti joitain trumpillaisia perussuomalaisia lukuun ottamatta, mutta tämä on ongelman ydin. Tämän hyväksymällä hyväksymme myös tämän riitojenratkaisumenettelyn.

Itse asiassa jopa ulkoasiainvaliokunta mietinnössään nostaa tämän ongelman esiin. Suora lainaus mietinnöstä: ”Kaivostoimintaa säätelevän lainsäädännön muutokset ovat potentiaalisesti sellaisia, jotka useiden asiantuntijoiden mielestä saattaisivat käynnistää CETA-sopimuksen investointisuoja koskevien määräysten mukaisen korvauskanneprosessin.” Tästä on tuoreita esimerkkejä, esimerkiksi se, miten yhdysvaltalainen kaivosyhtiö on haastanut Kanadan ja voittanut tällaisessa riitojenratkaisumenettelyssä, jota tähän tuodaan. Tämä on se ongelma. Nyt kun me emme voi ottaa vain tätä vapaakauppaosuutta vaan meidän pitää ottaa koko paketti, niin tässä on se perustavanlaatuisen ongelma, että me tulemme luovuttamaan oikeusvaltion päätösvaltaa näissä asioissa ylikansalliselle yksityistuo- mioistuimelle, ja sen vuoksi sillä ei oikeastaan ole merkitystä, jakavatko EU-maiden enemmistö ja Kanada samanlaiset arvot vai eivät, koska tässä on kysymys siitä, miten yritykset toimivat. Arvoisa puhemies, siksi ei kannata mennä tähän halpaan, jossa puhutaan näistä arvoista.

Lopuksi totean, että hyväksymme me tämän ensi keskiviikkona tai emme, niin on [Puhemies koputtaa] vielä pitkä tie siihen, että tämä hyväksyttäisiin, koska on hyvin monta maata ja joidenkin maiden alueellisia parlamentteja, jotka suhtautuvat hyvin kriittisesti erityisesti tähän [Puhemies koputtaa] riitojenratkaisumenettelyyn, ja tämä on myös EU-tuomioistuimen arvioitavana, onko tämä edes EU-lain mukainen.

18.37 Olavi Ala-Nissilä kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Arhinmäelle ilmoitan, että me tarkastusvaliokunnassa käsitelimme tätä, niin kuin edustaja Heinäluoma totesi, aika laajasti, ja tunnen tätä asiaa. On tapana myöskin näitä valiokunnan mietintöjä lukea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

Mutta, herra puhemies, kyllä jollain tavalla on surullista, että Eurooppa-päivänä suhtautuminen kansainväliseen yhteistyöhön on näin negatiivista, että tällaisia sopimuksia halutaan kaataa. Oikeastaan en ihmettele sitä, että kun Sipilän hallitus aloitti, yritysten luottamusindikaattori nousi suoraan koilliseen hyvin vahvasti. Se palautti luottamusta siihen, että Suomeen kannattaa investoida ja tehdä kansainvälistä yhteistyötä. Kotimaakunnassani näemme sen erittäin vahvasti, kun Meyer, Bayer ja Daimler-Benz investoivat koko ajan lisääntyvästi ja uskovat siihen, että kansainvälinen yhteistyö Suomen kanssa on hyvä asia. Minä vähän vaistoan vanhakantaista ”seis maailma, tahdon ulos” -ajattelua edustaja Arhinmäen puheissa, kun minä niitä kuuntelen. Luopukaa siitä asenteesta.

Tunnen Kanadaa myöskin, kun kaksi vanhinta sisartani ovat asuneet siellä vuosikymmeniä ja olen siellä paljon käynyt. Kanadalaisia arvoja ehkä kuvastaa se, että Kanadassa ei ole käytetty yhtään Kanadan dollaria pankkitukeen, vaikka se oli Yhdysvaltain naapurissa. Minäkin kävin siellä kysymässä, kuinka tämä on mahdollista. He sanoivat, että pääsyy siinä on, että siellä valvontajärjestelmät toimivat, he ovat pankkibisneksessä vähän boring eli ikävyyttävää. Heillä on arvot kunnossa Kanadassa myöskin taloudessa, yhteistyössä ja yritystoiminnassa. Tällaisen maan kuin Kanadan kanssa totta kai yhteistyö on Suomelle hyvää ja hedelmällistä, kun ne sopimukset hyvin tehdään ja katsotaan, niin kuin tässä yhteydessä on tehty.

Puhemies! Toivoisin, että Eurooppa-päivänä me kaikki täällä salissa ymmärtäisimme paremmin kansainvälisen yhteistyön merkityksen.

18.39 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Näin Eurooppa-päivänä haluaisin muistuttaa edustaja Ala-Nissilää siitä, että juuri tämä riitojenratkaisumenettely tässä CETA-sopimuksessa, jota tässä salissa nyt erityisesti on arvosteltu, on EU-tuomioistuimen tarkasteltavana. On täysin mahdollista, että EU-tuomioistuin toteaa, että se ei ole EU-oikeuden mukainen, jolloin ymmärtääkseni se riitojenratkaisu raukeaa. Tämähän johtuu siitä, että Belgia on vienyt tämän asian EU-tuomioistuimen käsittelyyn. Meillä onneksi Euroopassa on tällaisia varmistuksia siitä, että asiat menevät oikeudellisesti oikein. Mutta nimenomaan siksi, että tämä olisi potentiaalisesti valtava muutos meidän oikeusjärjestelmäämme, tätä asiaa on syytä kyllä tarkastella hyvin huolella.

Saimme sen vaikutelman ympäristövaliokunnassa, kun kuulimme ulkoministeriön asiantuntijoita, että ulkoministeriössä ei ole lainkaan realistisesti arvioitu, mitä merkitsee se, että Kanadassa — vaikka se onkin kiva ja sympaattinen maa — on, samoin kuin Yhdysvalloissa, vallalla hyvin aggressiivinen oikeuskulttuuri, jossa on jopa tällaisia oikeusaputoimistoja tai lakiasiantuntijatoimistoja, jotka etsivät yritysmaailmasta tahoja, joiden puolesta ryhtyisivät haastamaan valtioita oikeuteen, ja jotka lupaavat tehdä sen ilmaiseksi, jos juttu hävitään, sillä ehdolla, että mikäli juttu voitetaan, niin sitten tämä lakiasiantuntijatoimisto saa osan siitä voitosta. Kanadan omassa ulkoministeriössä on varsin iso osasto hoitamassa niitä oikeusjuttuja, riitatapauksia, joissa Kanadan valtio käy oikeutta ulkomaisia yhtiöitä vastaan. Suomen ulkoministeriössä ei ole lainkaan varauduttu siihen, että Suomi joutuu osaksi tällaista aivan uudentyypistä oikeuskulttuuria, ja se on huolestuttavaa nimenomaan niiden välillisten vaikutusten kautta, joita tämä voi tuoda. Esimerkiksi me, jotka olemme olleet europarlamentissa, tiedämme, että jopa WTO-sopimusta käytetään lobbausargumenttina. Yritykset, jotka vastustavat esimerkiksi tiettyjä ympäristölainsäädännön parannuksia, väittävät, että tämä on WTO-sopimuksen vastainen ja tulee johtamaan oikeusjuttuihin. Jos tällainen riitojenratkaisujärjestelmä nyt sitten hyväksytään osaksi EU—Kanada-kauppaso-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

pimusta, niin vastaava lobbausargumentti työlainsäädännön ja ympäristölainsäädännön ja kuluttajalainsäädännön parannuksia vastaan on odotettavissa myöskin meillä.

18.43 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa herra puhemies! Näin Eurooppa-päivänä toivoisin, että me kaikki, myös edustaja Ala-Nissilä, arvostaisimme ja kunnioittaisimme eurooppalaista oikeusvaltiota ja Suomen oikeusjärjestelmää. Nimittäin tässä sopimuksen kriittisessä osuudessa eli riitojenratkaisumenettelyssä ei ole kysymys EU-maiden ja Kanadan välisestä yhteistyöstä, ei ole kysymys kansainvälisestä yhteistyöstä vaan kysymys on siitä, että luodaan ylikansallinen yksityistuoimioistuun, johon yritykset — korostan: yritykset — voivat haastaa maita korvausvaatimusten kanssa. Tässä ei ole siis kysymys siitä, mitä arvoja edustaa enemmistö EU-maista, mitä arvoja edustaa Kanada, vaan kysymys on siitä, mitä arvoja edustavat yritykset, joille annetaan nyt mahdollisuus haastaa tähän riitojenratkaisumenettelyyn ylikansalliseen yksityistuoimioistuimeen maita, joissa tehdään demokraattista päätöksentekoa.

Arvoisa herra puhemies! Mitä tulee siihen, että laivatoimintaluokalla menee hyvin, edustaja Ala-Nissilä lähti siitä, että tässäkin on Sipilän hallituksen onnistuminen taustalla. Jos nyt kuitenkin edes vähän muistellaan, mitä tapahtui, niin kysymys on siitä, että Turun telakka oli menossa nurin eteläkorealaisten omistajien johdolla. Kurkku suorana sekä nykyinen pääministeri Sipilä, silloinen oppositiojohtaja, että keskustapuolue huusivat, että antakaa lisää rahaa eteläkorealaisille, antakaa 50 miljoonaa veronmaksajien rahoja eteläkorealaisille. Ne olisivat kadonneet sen siliän tien, eikä telakkaa olisi pelastettu. Mutta näin me emme toimineet siitä huolimatta, että te keskustassa kovasti yrititte ohjeistaa. Sen sijaan me lähdimme siitä, että valtio lähtee ankkuriomistajaksi, löydetään siihen sellainen toimija, joka on pysyvä ja hyvä toimija, ja tämä tehtiin. Sitä olivat tekemässä talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa nykyinen edustaja Ihalainen, edustaja Urpilainen, edustaja Arhinmäki ja silloinen ministeri Vapaavuori. Kun te haluatte kiittää tästä, miten hyvin Meyerin telakalla menee, niin kiittäkää siitä niitä, jotka eivät kuunnelleet teidän neuvojanne, eivät menneet siihen halpaan, jota yritettiin syöttää, vaan pitivät kiinni siitä, että telakalle pitää löytää sellainen omistaja, joka takaa sinne pitkäksi ajaksi työtä, ja siitä työstä me nyt nautimme. Kiitoksen paikka, edustaja Ala-Nissilä, tästä asiasta kuuluu niille, jotka silloin uskalsivat tehdä vaikeita päätöksiä, kun voi saada kovaa kritiikkiä kohdalleen, mutta jotka tekivät oikeita päätöksiä, minkä vuoksi työtä nyt riittää vuosiksi, vuosiksi eteenpäin, [Puhemies koputtaa] tilauskirjat ovat täynnä.

18.46 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Minäkin pyydän saada yhtyä kaikkiin tarpeellisiin kiitoksiin kaikille niille, jotka kiitoksen omasta aikaisemmasta työstään ansaitsevat.

Huomaan, että tässä yhteydessä kuuluu esittää myös oma suhteensa Kanadaan ja kanadalaisiin, [Naurua — Sirpa Paatero: Ei ole pakko!] ja haluan korjata aikaisemman puheenvuoroni puutteita tältä osin. Totean, että oma isoisäni muutti siirtotyöläisenä Kanadaan ja koki sen erinomaisen hyvänä maana siirtotyöläiselle oman leivän hankkimiseen. Hänet otettiin siellä hyvin vastaan.

Tässä hengessä totean, että vaikka tämä sopimus ei ole täydellinen, koen niin, että kaiken tämän käsittelyn jälkeen ja ulkoasiainvaliokunnan huolellisen paneutumisen jälkeen sen hyväksyminen on mahdollista, mutta yhdyin niihin epäilyihin, mitä tässä on lausuttu useiden kokemusten jälkeen, vaikkapa kaivostoimintayritysten osalta. Se on kuitenkin ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

vaa, aika julmaa bisnestä, jossa ympäristönäkökohdat eivät ole historiallisesti olleet kovin korkealla. Totean, että emme ole tästä itsekään täysin vieraita, kun katsomme sitä, mitä Talvivaarassa on tapahtunut. Eli riskit ovat todellisia, ja sen takia ulkoasiainvaliokunnan esittämä lausuma tähän asiaan on erittäin perusteltu eli kaivoslain läpikäynti. Uskon, että entinen kaivosministeri Pekkarinenkin yhtyisi tähän näkökohtaan, jos hänellä olisi mahdollisuus tässä istunnossa jotain sanoa.

Totean sitten lopuksi kuitenkin, että vaikka tämä on tärkeää ja näillä päätöksillä on suuri merkitys, mitä tässä teemme, niin tämä kysymys sitten tästä valtaisasta vaikutuksesta tämän investointisuojan osalta ei liity tähän CETA-sopimukseen, vaan tämä sote-revohka meitä odottaa täällä — se odottaa kuin junan valo tunnelissa. Sitä koskevan päätöksen me teemme irrallaan mistään CETA-sopimuksen investointisuojamennettelystä, täysin vapaana omasta tahdostamme nykyisen lainsäädännön ja nykyisen EU-lainsäädännön puitteissa. Sillä voi olla suuria vaikutuksia siihen, miten tulevat polvet meitä arvioivat, kun haluat tehdä muutoksia sote-lainsäädäntöön.

18.48 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin edustaja Arhinmäki ja edustaja Heinäluomakin tuossa totesivat, kyllä yhtiövalta voimistuu joka ikisessä vapaakauppasopimuksessa, joka avaa yhtiöille mahdollisuuden tehdä entistä vapaammin kauppaa. Mutta täysin merkityksetöntä ei kuitenkaan ole se, että myöskin valtiolliset rajoitteet ja byrokratia ja muun muassa puolustuksen nimissä tehdyt rajaukset osittain poistuvat. Tähän liittyy nimenomaan esimerkiksi meriteollisuus sikäli, että suomalaiset jäänmurtajat ovat pitkään pyrkineet Kanadan markkinoille, mutta siellä sikäläinen puolustusministeriö tai rajavartiolaitos on onnistunut estämään niiden toimintaa.

Tietenkin vapaakauppasopimuksilla on myöskin sääntöjä joustavoittava ja toisaalta myös yhteisiä standardeja lisäävä vaikutus. Professori Koskenniemi, joka on esittänyt erittäin ansiokasta ja kirpeää kritiikkiä näitä vapaakauppasopimuksia kohtaan ja ennen kaikkea TTIP-vainajaa kohtaan, totesi, että minkä takia Suomen pitää kärsiä siitä, että Romania on EU:n jäsen. Tämä kyllä näkyy luonnollisestikin juuri edustaja Modigin esittämässä kysymyksessä, että ei kai Suomi ole mikään kehitysmaa, jonka oikeusvaltio on niin huonolla tolalla, että meihin ei voisi luottaa sopimuskumppanina. Mutta koska olemme EU:n jäsen — ja kuten edustaja Arhinmäki tuossa totesi, myöskin oikeusvaltio on uhattuna useissa maissa, ja joissakin Kaakkois-Euroopan maissa se ei ole koskaan päässyt haurautta pidemmälle — ikävä kyllä tämän kokonaisuuden osana mekin joudumme tietyllä tavalla toimimaan, ja tästä syystä tällainen sijoittajatuomioistuin on tähän tuotu.

No, nyt tämä on ensimmäinen vapaakauppasopimus, jossa tällainen mekanismi on olemassa. Ja kun yhdysvaltalaiset kieltäytyivät ehdottomasti ottamasta tällaista mekanismia TTIP-sopimukseen, niin kanadalaiset suostuivat mielihyvin ja kokivat, että se on heidän omassakin intressissään, että on pysyvä tuomioistuin sen sijaan, että on erittäin ongelmallisiksi koettuja välimiesjärjestelyitä. Ja nyt on sitten optimismin ja pessimismin välinen valinta, halutaanko nähdä, onko tämä toimiva vaihtoehto. Jos olemme vakuuttuneita siitä jo etukäteen, kuten jotkut ovat, että se on tuomittu epäonnistumaan, niin luonnollisestikin valinta on aivan selvä, mutta jos haluaa nähdä, onko mahdollisesti tietä eteenpäin tällaisissa epäsymmetrisissä kauppasopimuksissa — mistä aina monen maan muodostamassa blokissa on kysymys — ovatko ne käyttökelpoisia, niin on vain yksi tapa saada asia selville.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

18.51 **Olavi Ala-Nissilä kesk:** Arvoisa puhemies! Nousin erikseen kiittämään edustaja Arhinmäkeä hänen työstään edellisen hallituksen aikana. Luulen, että jos varapuhemies Pekkarinen voisi puhua, niin hän ehkä voisi kuvailla hieman monipuolisemmin tätä tilannetta. Itse en ollut täällä silloin.

Mutta tänäänkin Bayer muuten teki investointipäätöksen. Siitä en enää kiitä edustaja Arhinmäkeä, mutta totean, että tämä on erinomainen asia, että ulkomaiset yritykset investoivat kaikkialla Suomessa. Kiinalaiset ovat liikkeellä, mistä voisimmekin vähän kysellä, ja on palannut todella luottamus siihen, että kansainvälinen yhteistyö toimii. Silloin kun on Kanadan tapaisia maita yhteistyössä ja on nämä säädökset käyty hyvin läpi, niin minä en ole ollut huolestunut. Se, mistä voisin olla huolestunut, on esimerkiksi Yhdysvaltain Trumpin politiikka. Sehän on aivan päinvastaista. Siellä on alkanut protektionismin aalto, ja siitä tulee ongelmia Suomeen, edustaja Arhinmäki, uskon näin. Siitä meidän pitäisi olla huolestuneita, tästä kehityksestä, ei siitä, että me teemme järkevää yhteistyötä.

18.52 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Mitä tulee telakoihin, niin haluan muistuttaa, että myös rikkidirektiivi on mainittu asiana, joka on merkittävästi auttanut suomalaista telakkateollisuutta saamaan tilauksia, koska meillä kyetään tekemään aluksia, jotka täyttävät kolme vuotta sitten voimaan tulleet, tiukemmin suojelluilla merialueilla voimaan astuneet päästörajat. Lähes yhtä tiukat päästörajathan astuvat voimaan kahden vuoden päästä kaikilla maailman merillä. Siinäkin ympäristönsuojelu on antanut tiettyä teknologista etumatkaa, josta on sitten tullut myös taloudellista hyötyä.

Riitojenratkaisumenettelystä vielä pari pointtia. Professori Koskenniemi on varmasti esiintynyt useissa valiokunnissa, niin myös ympäristövaliokunnassa. Yksi hänen esille tuomistaan pointeista, jota ei tässä keskustelussa ole tullut vielä esille, on se, että tämä riitojenratkaisumenettely — vaikka se onkin parannus entiseen välimiesjärjestelmään, mikä on monissa kauppasopimuksissa — antaa ulkomaiselle sijoittajalle suuremmat oikeudet kuin kotimaiselle sijoittajalle. Ympäristövaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että kaivokset ovat monesti ainakin Suomen kokoisessa maassa yksittäistapauksia, jolloin jos ulkomainen kaivosyhtiö väittää, että juuri meidän yhtiötämme syrjitään, niin valtiolla on aika vähän eväitä väittää, että ei syrjitä, jos yhtiö on tyytymätön esimerkiksi samaansa ympäristölupaan. Tällaisessa tapauksessa ulkomainen sijoittaja voi viedä riidan suoraan tähän kansainväliseen riitojenratkaisuelimeen ilman, että ensin käy läpi kotimaisia oikeusasteita, mikä kotimaisen sijoittajan on tehtävä. En todellakaan pidä mitenkään perusteltuna sitä, että meidän oikeusjärjestelmäämme tulee — mikäli EU:n tuomiostuin ei kumoa tätä koko riitojenratkaisumallia — elementti, joka on meidän tähänastiselle oikeuskäytännöllemme vieras.

18.55 **Timo Harakka sd:** Arvoisa puhemies! Halusin omalta osaltani lopettaa tämän keskustelun painottamalla vielä tässä yhteydessä tätä samaa tärkeintä mahdollista teemaa, johon edustaja Heinäluomakin on muutamaaan otteeseen viitannut. Eli kysymys ei ole niinkään siitä, että uhka on CETA, vaan sote ja se, jos olemme itse siirtämässä julkista terveydenhuoltoa kaupallisten ehtojen toiminnaksi. Kuinka me voimme uskottavasti suojata sitä ja eristää sen vapaakauppasopimuksesta?

Täällä tässä sopimuksessa — siis tarkoitan tätä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä — todetaan, siteeraten sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoa, seuraavasti: ”Julkisia palveluja koskevien määritelmien tulkinta Suomen sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta ei ole yk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2018 vp

siselitteinen, ja tästä syystä Suomi on tehnyt sopimuksen sitoumuksiin sosiaali- ja terveyspalveluja sekä lakisääteistä työeläkevakuutusta koskevia varauksia. Lisäksi Suomi on tehnyt sopimukseen rajoituksen lääkkeiden jakelupalveluiden ja vähittäismyynnin sekä alkoholin vähittäismyyntimonopolin osalta. Suomi säilyttää varauksien nojalla julkisissa palveluissa Suomen lainsäädännön muuttamismahdollisuuden sosiaali- ja terveyspalveluissa tulevaisuudessa.” Nyt jos Suomi oma-aloitteisesti, yksipuolisesti ja aivan itse luopuu näistä sitoumuksista, varsinkin tilanteessa, jossa vielä on epäselvää, ennen kuin valtiovarainministeriö antaa lausunnon tarkastusvaliokunnalle, onko olemassa paluuta tästä markkinaehtoisuudesta julkisen vallan johtamiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, niin nämä kaikki varaukset ja lukot tässä osoittautuvat helpoiksi tiirikoida.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 149/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.